

вистав і у кращому випадку — фактів із творчих портретів? На всі ці питання поки що однозначної відповіді немає.

Існує також проблема і неможливості повної реалізації театрознавця в сучасному театральному процесі. Молоді театрознавці мають або мати досвід в інших суміжних з театрознавством галузях, або театрознавство для них не є основним джерелом доходу і вони займаються педагогікою, методичною роботою, стають кураторами проєктів тощо. Але без театрознавчих досліджень неможлива побудова якісної змістовної основи для нових витків театального розвитку.

Л. Осейчук

**ЧЕСНА РОЗМОВА З ДІТЬМИ ПРО ВІЙНУ (ВИСТАВА «ЖИРАФ МОНС»
ХАРКІВСЬКОГО ТЕАТРУ ЛЯЛЬОК ІМ. В. А. АФАНАСЬЄВА, 2023 Р.)**

L. Osieichuk

**AN HONEST CONVERSATION ABOUT THE WAR WITH CHILDREN
(THE PERFORMANCE “ MONS THE GIRAFFE”, V. A. AFANASIEV KHARKIV
PUPPET THEATER, 2023)**

Метою першої вистави для дітей, прем'єра якої вийшла в час повномасштабного вторгнення, стала делікатна розмова про війну з дітьми та дорослими, що включає у себе терапевтичну функцію театру. Прем'єра нової вистави Харківського державного академічного театру ляльок імені В. А. Афанасьєва «Жираф Монс» відбулася 27 травня 2023 року.

Ідея вистави виникла зі знайомства двох митців. Драматург Олег Михайлов, слідкуючи за подіями в рідному місті Харкові, знайшов розраду та віру, пишучи під час війни казки, а режисерка О. Дмитрієва рятувалася його текстами, відчуваючи ніжність та доброту, якими були пронизані страшні і водночас такі теплі історії.

Цикл казок про дивну весну утворюють декілька історій про війну, де головними персонажами є тварини. Казка про жирафика Монса, дах вольєру якого пробило каміння, що падає з неба, була обрана не випадково. Казка поєднана з міською легендою про жирафу, який ховався у під'їзді будинку під час німецької окупації Харкова у 1940-х рр.

Протягом всієї історії про жирафика Монса проходить паралель між Другою Світовою війною і війною теперішньою, відкриваючи дітям та дорослим взаємопов'язаність помилок та непорозуміння людства впродовж століть.

Важлива розмова з дітьми, які все бачать і все розуміють, дає можливість щиро та акуратно говорити про все страшне, що відбувається, при цьому даруючи надію на майбутнє.

Важливу роль у виставі відіграє місце ляльки та декорації, створені художником Костянтином Зоркіним. Митець працює виключно з натуральним матеріалом, вкладаючи у свої творіння енергію, емоції, душу, «оживлюючи» метал та дерево, з яких і зроблені ляльки вистави. Знову-таки, проводячи цю паралель між сучасним та старим світами, Костянтин використав дерево для «народження» головних героїв нашого часу — жирафика, який дивується дивній весні, та його приятельки пташки-гоацин на ім'я Оудд. Дерев'яне зображення сучасного міста на початку вистави приховує за собою місто старе, залізне.

Історію старого міста, маленького жирафика та лікаря передано за допомогою металу, що наповнює виставу духом минулого, заржавілого скаліченого Харкова, що був спалений та розгризений корозією.

У виставі кожна деталь була вирахована. Три платформи, на яких містилися три картинки старого металевого міста, рухалися на колесах, що давало змогу переміщувати події з місця на місце, фіксувати увагу на одному епізоді або навпаки, вибудовувати довгу дорогу прогулянки жирафика Монса Харковом.

Місцем дії першого епізоду є фасад зоопарку, у якому жив маленький Монс старого міста. Другий епізод розгортається на заповненій будинками та деревами вулиці, якою прогулювались люди. Третя платформа була домом лікаря, точніше, другим поверхом, на якому знаходилася квартира лікаря, що мала маленькі двері, з яких він виходив оглядати жирафу. Технічно точна гра світла виокремлювала ляльок та надавала «повітря» старому місту. Попри те, що великі ляльки, якими грають сучасні сцени, протягом всієї вистави співіснують з маленькими ляльками, це жодним чином не відволікає від процесу заглиблення в історію крихітного залізного міста.

Музичне оформлення вистави (Катерина Палачова) наповнює виставу-казку духом дитинства і наївності, але водночас лейтмотиви старого міста навіюють ностальгію, хоча помилки минулого вже не виправити. Зміни музичного настрою коливаються від радісної безтурботності до недитячого смутку, світла легкість межує з тьмяним нерозумінням буття.

Вистава грається у «чорному кабінеті», і цей простір нагадує водночас бункер, підвал і коробку з дитячими іграшками. Актори вдягнуті в усе чорне — худі, джинси, кепки — двоє з них мають ліхтарики на голові, якими на початку вистави підсвічують свій шлях.

Кожна лялька — і велика, і мала, а також реквізит і рухомі платформи вимагали індивідуального часу репетицій з ними, розбору їхніх характеристик та технічних можливостей. Вікторії Міщенко та Олександрі Шликовій дісталася робота з великими дерев'яними вивідними ляльками. Вікторія злилася зі своїм персонажем жирафиком нашого часу в пошуках характеру героя. Олександра багато часу провела в пошуку техніки ляльководіння своєї пташки Оуд, крила та шия якої мають складну, але широку палітру рухів. Робота з ляльками з металу дісталася Олександрі Колесніченко, Антону Глазунову та Лілії Осейчук.

О. Колесніченко дуже уважно та ретельно вивчала можливості рухів маленького металевого жирафика — кожен порух ніжною, головою з шиєю та навіть хвостиком оживлював персонажа. Металевий жирафа — тростинна лялька, яка керується двома тростинами, припаяними до маківки та до правого боку жирафи, тому лялька має лише одну «робочу» сторону. А. Глазунов втілював образ лікаря як за допомогою ляльки, так і за допомогою металеві маски на обличчі в натуральну величину, надаючи образу лікаря, дорослої особи в цій маленькій історії, відтінку образу опікуна і друга. Велика кількість перестановок картин, робота з дрібним реквізитом, дієвим розповідачем історії — ці функції були відповідальністю Л. Осейчук, А. Глазунова та О. Колесніченко. Мати здібність бути невидимим і водночас творити атмосферу — найважливіше, чому ця група акторів навчилася під час роботи над виставою «Жирав Монс».

Оскільки вистава «Жираф Монс» виявилася дуже на часі і полюбилася глядачам, було вирішено створити книгу за цією казкою О. Михайлова, проілюструвавши її фото з вистави (м. Харків, видавництво «АССА», 2023). 13 жовтня театром було зіграно виставу з нагоди презентації книги «Жираф Монс. Харківська історія воєнної весни». Отже, тепер кожен у будь-якому куточку країни зможе познайомитись з історією маленького жирафика Монса та на мить побувати в залізобетонному місті-герої Харкові.

М. Рудський

ПОВЕРНЕННЯ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ДРАМАТУРГІЇ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО НА ТЕАТРАЛЬНІ ПІДМОСТКИ СВІТУ

М. Rudskyi

THE RETURN OF THE EXISTENTIAL DRAMATURGY OF MYKOLA KHVYLOVYI TO THE THEATER STAGES OF THE WORLD

Всі герої Миколи Хвильового — це його власні думки та переживання. Після боротьби людина у творчості Миколи Фітільова не отримала ані перемоги, ані поразки. Вона стає заручником своїх власних болючих рефлексій. Не є винятком і головний герой Анарх із твору «Повість про санаторійну зону». Його розуміння майбутнього постає у приреченості людини на «машинізацію». Ідеї О. Шпенглера, розгортання концепцій «євразійства» і пробудження української національної самосвідомості буде у героя Анарха чіткі колони його власного міфу.

Реалізація такого твору як «Повість про санаторійну зону» вимагає розуміння художньої системи світу «без Бога», як результат революції. І якраз у цьому світі герої Миколи Хвильового залишаються покинутими із самими собою разом з відповідальністю за скоєні вчинки.

Сліпа безгрунтова віра у вигаданий ідеал породила піднесеність героя Хлоні. Його романтика схожа з діями та думками і Миколи Хвильового. Арифметичні межі цього світу Миколи Хвильового такі: чим більше фантазій та мрій було в людині в час її боротьби, тим сильніше буде розчарування в новобудовах — руїнах світу.

Микола Хвильовий доволі вміло використовує алюзії на християнську віру у своїх творах. Порушуючи проблему, яка в часовому вимірі стосується комунізму, він приводить чіткі приклади з життя та біблейських сюжетів. І важливо зазначити, що проблема зневіри також переноситься у вимір міфів та легенд. Досягнення обіцяного революцією вселюдського щастя й гармонії відсувається у далеку, невизначену перспективу. Ленін, який постає для деяких героїв творчості як Бог, приїде через сотні років. А цей час відчувається як зникнення Бога і означає часовий розрив.

Сценічний світ драматургії Миколи Хвильового — це простір антихристиянського безвір'я. Де, як від атомного вибуху, залишилися лише тіні тих людей, які так довго мріяли та боролися за новітнє майбутнє. Розчарування у великих надіях, що були в сотнях духовно покалічених обіцянками приходу земного раю людей призвели до трагедії людини, де смерть стає закономірним виходом із ситуації.

Фільм «Танго смерті» Олександра Муратова був знятий за мотивами твору Миколи Хвильового «Повість про санаторійну зону» і є важливим прикладом реалізації драматургії Миколи Хвильового.